

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

AXIOMATICA ÎN EDUCAȚIE

Vladimir GUȚU

Axioma (*gr.* prevedere care nu necesită demonstrații) – rațiune obiectivă care este acceptată în calitate de temei inițial în cadrul elaborării teoriilor științifice și se pune în baza demonstrării altor prevederi. Axiomele decurg/reies din practică. Actualmente, în baza axiomelor, sunt construite aproape toate teoriile științifice. În acest caz, teoria științifică se constituie din:

- a) un număr necesar de prevederi-axiome;
- b) un număr de prevederi care se deduc logic din acestea.

În teoria educației, în ultimul timp, nu se abordează pe larg problema axiomaticei. Se identifică numai unele încercări de a formula axiomele pedagogice [2]. În același timp, nimeni nu neagă existența unor prevederi generale în educație valabile pentru toate timpurile și popoarele.

Teoria educației, la etapa actuală, este la acel nivel de dezvoltare, când ea poate produce prevederi axiomatice, care vor deschide noi oportunități în evoluția sa.

Este evident faptul că fundamentarea unei teorii a educației valorice este posibilă numai în condițiile când unele părți ale acesteia vor fi deduse axiomatice. Nu este nevoie de fiecare dată și de neconținut a demonstra ceea ce a fost axiomă încă din antichitate.

Introducerea axiomelor în teoria educației poartă denumirea de *metodă axiomatică*. Această metodă indică trei condiții în raport cu logica construirii teoriilor axiomatice:

1. Determinarea clară a noțiunilor de bază, care vor fi folosite în sistemul axiomelor. Aceste noțiuni vor trebui să fie concrete, precise și cu același sens.
2. Construirea corectă a axiomelor din numărul inițial al rațiunilor/prevederilor. Ansamblul de noțiuni trebuie să fie unit prin intermediul interconexiunii logice. Această interconexiune se fixează în mod unic, fără a fi interpretate în mod diferit.
3. Deducerea adecvată/corectă din sistemul axiomelor în urma introducerii noilor noțiuni mai complexe în baza noțiunilor inițiale.

Metoda axiomatică este greu de supraapreciat. Ea asigură organizarea eficientă a sistemului de cunoștințe științifice, determinarea conexiunilor logice interne dintre diferite categorii ale teoriei, identificarea prevederilor inițiale determinate axiomatice. Avantajul metodei axiomatice constă în aceea că ea devine un instrument al determinării unor noi legități, noi teorii etc.

Primul pas de aplicare a metodei axiomatice constă în prezentarea/structurarea fixă/clară a noțiunilor/termenilor de bază. Trebuie de menționat că

practica seculară dar și teoria pedagogică relativ tânără au determinat noțiuni și termeni de bază/fundamentale în domeniul educației: educație, învățământ, instruire, dezvoltare, formare, predare-învățare-evaluare, proces educațional, conținut, curriculum, activitate/acțiune educativă, strategie didactică, tehnologie didactică, metodă, formă, interes etc.

La etapa actuală, nu putem afirma că toate aceste noțiuni sunt înțelese la fel de comunitatea pedagogică și științifică.

Calea de diminuare a acestei stări de lucruri constă în aplicarea noțiunilor de bază la un nivel înalt de abstractizare, dar și prin dezvoltarea științelor educaționale pe plan internațional.

Noțiunile se „ambalează” în prevederi axiomatice prin intermediul conexiunilor. Orice știință are drept scop de a prezenta propriile teorii, în mod compact, accesibil și citibil. Această procedură poate fi realizată prin convertire a informațiilor și prin intermediul simbolurilor/semnelor convenționale.

Valorificarea pedagogiei prin aplicarea simbolurilor se află la etapa incipientă. Semnul/simbolul, prin potențialul său, ușurează operații logice și face procesul de gândire mai eficient. Formalizarea teoriei educației – etapă necesară în dezvoltarea sistemului de cunoștințe. Cu alte cuvinte, elaborarea regulilor de „convertire” a cunoștințelor și simbolurilor respective devine un obiectiv praxiologic important. Există și unele încercări de a elabora un sistem al simbolurilor pedagogice.

Cel mai cunoscut sistem este prezentată de I.P. Podlasii. De exemplu: simbolul „^” înseamnă „și”, simbolul „v” înseamnă „sau”. Alte noțiuni pot fi prezentate prin intermediul primei litere: E – educație, D – dezvoltare, I – instruire etc. [2].

Sistemul de simboluri poate fi diferit, important să fie respectată logica conexiunilor, care întotdeauna trebuie să fie constantă.

Clasificarea noțiunilor de bază poate fi realizată în cadrul unui sistem. Acest sistem nu poate include un număr exagerat de mare al prevederilor axiomatice. Important este ca axiomele să nu conțină rațiuni contradictorii. Identificarea axiomelor – este un rezultat al progresului teoriilor științifice. Însă știința nu se oprește la un nivel, de aceea nu poate exista un sistem finalizat al axiomelor. Totdeauna vor exista oportunități pentru sistemul axiomatic mai valoroase, mai performante.

În axiome sunt reflectate valorile educaționale generale. Aducem câteva exemple de prevederi axiomatice selectate din lucrările lui Confucius, Platon, Aristotel și alții.

Axioma 1. Dezvoltarea spirituală și fizică a omului este un proces unic.

Axioma 2. Instruirea și cunoștințele asimilate – factorul de bază al dezvoltării omului.

Axioma 3. Educația formează omul pentru viață.

Axioma 4. Acțiunea/activitatea – mijlocul cel mai important de dezvoltare a omului.

Axioma 5. Interesul – puterea motrice a învățării.

Axioma 6. Cunoașterea și înțelegerea – condiția instruirii eficiente.

Axioma 7. Personalitatea profesorului – condiție importantă a învățării eficiente.

Axioma 8. Ereditatea – factorul dezvoltării omului.

Axioma 9. Neglijarea educației este moartea oamenilor, familiilor, statelor și întregii lumi [3].

Axioma 10. Baza unei educații de calitate constă în aceea că toți să se învețe a înțelege prin ce se deosebește omul de animal, omul bun de omul rău, omul învățat de omul neînvățat, omul deștept de cel prost și, în final, prin ce se deosebește viața pe pământ de cea în viitor și calea care duce spre fericire de calea care duce spre degradare [3].

Axioma 11. Educația se realizează în conformitate cu natura.

Așadar, prevederile axiomatice pot fi prezentate pe o pagină, însă pot și să constituie volume întregi, important ca ele să conțină valori educaționale fundamentale.

Referințe:

1. CALIN, M. *Teoria și metateoria acțiunii educative*. București: Aramis, 2003.
2. ПОДЛАСЫЙ, И.П. *Педагогика*. Москва: Владос, 2007.
3. КОМЕНСКИЙ, Я.А. *Избранные педагогические сочинения*. Москва, 1982, тт.1,2.